

DECIZIE

16 octombrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Ala Cobăneanu
Galina Stratulat
Svetlana Filincova
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Zinaida Josan și avocatul Dumitru Cazacu,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Zinaida Josan
împotriva lui Serghei Manolii cu privire la încasarea pensiei de întreținere pentru
copiii minori,

împotriva deciziei din 14 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 15 iunie 2018, Zinaida Josan a depus cerere de chemare în judecată
împotriva lui Serghei Manolii solicitând încasarea pensiei de întreținere pentru copiii
minori xxxxx, născută la xxxxx și xxxxx, născut la xxxxx, în sumă bănească fixă în
mărime de 1200 de lei lunar pentru fiecare copil până la atingerea majoratului.

În motivarea acțiunii, reclamanta a invocat că din anul 2014 până în luna
octombrie 2016 a concubinat cu pârâtul Serghei Manolii. La xxxxx s-a născut fiica
xxxxx și la xxxxx fiul xxxxx. Totodată, a menționat că căsătoria nu a fost
oficializată, însă pârâtul a fost de acord să fie înscris ca tatăl copiilor.

Reclamanta a menționat că din cauza neînțelegerilor apărute între ei, din luna
octombrie 2016 împreună cu copiii locuiesc separat de pârât. Din octombrie 2016
pârâtul nu participă în modul convenit la educarea și întreținerea copiilor comuni, nu-
și onorează obligațiile de tată.

Reclamanta a susținut că nu cunoaște veniturile pârâtului, care nu este oficial
angajat în câmpul muncii, dar lucrează periodic peste hotarele țării. Având în vedere
că pârâtul nu contribuie la întreținerea copiilor săi minori, a solicitat încasarea
pensiei de întreținere pentru copiii minori, în sumă bănească fixă în mărime de 1200
de lei lunar pentru fiecare copil, până la atingerea majoratului acestora.

Prin hotărârea din 04 decembrie 2018 a Judecătoriei Ungheni s-a admis parțial
cererea de chemare în judecată depusă de Zinaida Josan și s-a încasat de la Serghei
Manolii în beneficiul Zinaidei Josan pensia de întreținere pentru copiii minori:
xxxxx, născută la xxxxxx și xxxxx, născut la xxxxx, în mărime de 1/3 din salariul
și/sau din alte venituri ale pârâtului și în sumă bănească fixă de câte 200 de lei lunar

pentru fiecare copil, începând cu 15 iunie 2018 până la atingerea majoratului copiilor; s-a încasat de la Serghei Manolii taxa de stat în beneficiul statului în mărime de 294 de lei; totodată, s-a indicat că hotărârea în partea ce ține de încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori urmează a fi executată imediat.

Prin decizia din 14 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Zinaida Josan, reprezentată de către avocatul Dumitru Cazacu și s-a menținut hotărârea din 04 decembrie 2018 a Judecătoriei Ungheni.

La 19 iulie 2019, Zinaida Josan și avocatul Dumitru Cazacu au declarat recurs împotriva deciziei din 14 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea cererii de recurs, casarea deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei la rejudecare în prima instanță, în alt complet de judecată.

În motivarea recursului s-a invocat că obligația legală de întreținere a copilului, este mult mai complexă decât o simplă îndatorire alimentară, pentru că are menirea de a procura celui îndreptățit resursele necesare împlinirii și a altor trebuințe, precum cele privind asigurarea unei instruiți corespunzătoare, a unei locuințe, a tratamentelor medicale (lunare), iar în asemenea condiții, suma de 2000 de lei achitată lunar pentru fiecare copil este rezonabilă pentru a acoperi proporțional cheltuielile de întreținere a acestuia.

Totodată, la examinarea cauzei, instanța nu a luat în considerare că pârâtul în anul 2014, când locuiau împreună, a înregistrat întreprindere individuală care aducea profit familiei, iar în sat. Soltănești, rl Nisporeni, pârâtul deține în proprietate personală o livadă de prune cu suprafața de 6, 67 ha.

De asemenea, a indicat că în instanța de apel, cauza a fost examinată în lipsa sa și a avocatului său, prin ce s-a încălcat dreptul la apărare. Or, la data de 14 mai 2019 ora 14:45, anterior începerii ședinței de judecată stabilite pentru ora 15:00, s-au prezentat în sala 7 împreună cu reprezentantul pârâtului, sala fiind arhiplină cu justițiabili, au anunțat greșierul judecătorului raportor despre prezența lor și au ieșit în hol, unde au așteptat de a fi invitați la examinarea cauzei. Ulterior, a fost invitat în sala 1 la examinarea unei cauze penale în ordine de apel, fiind apărătorul părții vătămate, iar la revenirea în sala 7, unde urma să se examineze cererea de apel în prezenta cauză, greșierul a comunicat că deja a fost examinată. La revenirea completului din deliberare, au solicitat reluarea procesului și examinarea cauzei cu participarea părților prezente, însă cererea a fost respinsă. La fel, a precizat că în această perioadă recurenta împreună cu reprezentantul pârâtului au așteptat în hol să fie invitați la examinarea cauzei. La fel, au fost privați de dreptul de a anexa anumite înscrisuri ce justifică pretențiile, deoarece în prima instanță nu a participat în calitate de reprezentant-avocatul Dumitru Cazacu. Mai mult, înscrisurile ce urmau a fi anexate în instanța de apel denotă incontestabil că Serghei Manolii are un venit mult mai mare și are posibilitatea să achite o pensie de întreținere rezonabilă pentru copiii minori.

Pornind de la faptul că instanța de recurs nu poate să reaprecieze circumstanțele cauzei, în detrimentul evidențierii ilegalității soluției instanței de apel, să administreze probe noi, având în vedere că rolul exclusiv al recursului este de a asigura efectuarea unui control de legalitate a deciziei atacate în baza temeiurilor strict prevăzute de art. 432 alin. (2), (3), (4) Cod de procedură civilă, consideră necesar admiterea cererii de recurs cu trimiterea cauzei la rejudecare în alt complet de judecată.

Concomitent, ca temei legal al recursului, au invocat încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța judecătorească, prevăzute la art. 432 alin.(2) Cod de procedură civilă: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată; c) a interpretat în mod eronat legea; d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 14 mai 2019, iar Zinaida Josan și avocatul Dumitru Cazacu au declarat recurs la 19 iulie 2019.

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei instanței de apel participanților la proces la 17 iunie 2019, conform scrisorii de însoțire (f.d.92), însă lipsesc date despre recepționarea acesteia de către recurentă. Totodată, conform recipisei, avocatul Dumitru Cazacu a primit copia deciziei la 12 iunie 2019 (f.d.91). Astfel, recursul declarat la 19 iulie 2019 este în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 09 octombrie 2019 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecății, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Zinaida Josan și avocatul Dumitru Cazacu și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă prevede că părțile și alți participanți la proces sânt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

În conformitate cu art. 432 alin. (3) lit. b) Cod de procedură civilă se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

Alineatul 4 al aceluiași articol stipulează că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Inițial Colegiul notează că litigiul vizează încasarea pensiei de întreținere pentru copii minori în sumă bănească fixă până la atingerea majoratului, conform art. 74-76 Codul familiei. Or, prin cererea de chemare în judecată, Zinaida Josan a pretins încasarea de la Serghei Manolii a pensiei de întreținere pentru copiii minori xxxxxx, născută la xxxxx și xxxxx, născut la xxxxxx, în sumă bănească fixă în mărime de 1200 de lei lunar pentru fiecare copil până la atingerea majoratului, invocând că nu cunoaște veniturile pârâtului, care nu este angajat oficial în câmpul muncii, însă lucrează periodic peste hotarele țării (f.d.2-3).

Prin hotărârea din 04 decembrie 2018 a Judecătoriei Ungheni, menținută prin decizia din 14 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Zinaida Josan și s-a încasat de la Serghei Manolii în beneficiul Zinaidei Josan pensia de întreținere pentru copiii minori: xxxxxx, născută la xxxxx și xxxxx, născut la xxxxx, în mărime de 1/3 din salariul și/sau din alte venituri ale pârâtului și în sumă bănească fixă de câte 200 de lei lunar pentru fiecare copil, începând cu 15 iunie 2018 până la atingerea majoratului copiilor; s-a încasat de la Serghei Manolii taxa de stat în beneficiul statului în mărime de 294 de lei; totodată, s-a indicat că hotărârea în partea ce ține de încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori urmează a fi executată imediat (f.d.39, 50-55, 81-90).

În susținerea soluției, instanțele inferioare, în esență, au reținut că pârâtul este angajat oficial în câmpul muncii, beneficiind de un salariu lunar în mărime de 3500 de lei și prin stabilirea doar a 1/3 din salariul pârâtului, pensia pentru întreținerea unui copil minor ar constitui lunar suma de 583 de lei, care este cu mult mai mică decât minimul de existență stabilit de Biroul național de statistică și ar leza substanțial drepturile copiilor minori. Respectiv, s-a considerat necesar de a încasa concomitent și o sumă bănească fixă în mărime de câte 200 de lei lunar pentru fiecare copil. Or, conform cerințelor legale părinții sunt obligați să-și întrețină copiii minori, să asigure acestora un trai decent și deci nu poate fi încasată o sumă mai mică decât minimul strict necesar de existență.

Colegiul precizează că instanța de apel, în conformitate cu art. 373 Cod de procedură civilă, verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

Totodată, pornind de la acest postulat, Colegiul menționează că la examinarea cauzei în ordine de apel, de asemenea, urmează a fi respectată consecutivitatea etapelor procedurale impuse prin lege.

Partea recurentă a indicat că la data ședinței de judecată s-au prezentat cu 15 minute înainte de ora fixată pentru examinarea cererii de apel și a anunțat grefierul judecătorului raportor despre prezența apelantei, a avocatului acesteia și a reprezentantului intimatului.

În contextul dat, Colegiul consideră necesar de a cita prevederile art. 376 alin. (1) Cod de procedură civilă, conform cărora dispozițiile de procedură privind

judicarea cauzelor civile în primă instanță se aplică și în instanța de apel în măsura în care nu sânt contrare dispozițiilor prezentului capitol.

În conformitate cu art. 198 alin. (1) Cod de procedură civilă, grefierul raportează președintelui ședinței prezența persoanelor citate, motivul neprezentării celor absenți.

Ulterior, în temeiul art. 377 Cod de procedură civilă, președintele ședinței de judecată deschide ședința și anunță cauza, numele apelantului, instanța a cărei hotărâre este atacată, constată prezența participanților la proces și reprezentanților, determină identitatea celor prezenți, verifică împuternicirile persoanelor cu funcție de răspundere și ale reprezentanților.

La acest capitol, Colegiul punctează că examinarea cauzei în ordine de apel s-a realizat în lipsa participanților la proces, fiind constatată respectarea înștiințării legale a acestora, aspect reflectat în procesul-verbal al ședinței de judecată din 14 mai 2019 (f.d.79-80).

Or, în conformitate cu art. 274 alin.(1) Cod de procedură civilă, în procesul-verbal al ședinței de judecată sau al actului procedural îndeplinit în afara ședinței de judecată se enumeră acțiunile procesuale efectuate de către participanții la proces și de către instanța de judecată, cu mențiunea locului, a datei și a orei începerii și terminării fiecărei acțiuni procesuale, respectându-se ordinea în care au fost exercitate.

Alineatul 2 al aceluiași articol statuează că dacă legea nu prevede altfel, în procesul-verbal al ședinței de judecată se indică: a) instanța care judecă cauza, numele membrilor completului de judecată și al grefierului; b) date despre prezența participanților la proces, a reprezentanților, martorilor, experților, specialiștilor și a interpreților; c) date despre înregistrarea audio a ședinței de judecată și echipamentul folosit; d) enumerarea acțiunilor procesuale exercitate în condițiile prezentului cod, cu indicarea orei și a datei efectuării; e) încheierile protocolare ale instanței de judecată; f) data întocmirii definitive a procesului-verbal.

În contextul prevederilor art. 274 alin.(5) Cod de procedură civilă, în cazul divergențelor între conținutul procesului-verbal și înregistrarea audio, prevalează înregistrarea audio.

Art. 275 alin. (1) Cod de procedură civilă stipulează că procesul-verbal se întocmește de grefier prin utilizarea echipamentelor de înregistrare audio digitală și/sau prin sistemul informațional specializat și se păstrează în modul stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii.

În această ordine de idei, Colegiul notează că din înregistrarea audio a ședinței de judecată din 14 mai 2019 rezultă că la examinarea cauzei în ordine de apel a fost constatată neprezența participanților la proces, însă cu mențiunea că a fost respectată procedura legală a acestora, aspect reflectat și în procesul-verbal al ședinței de judecată întocmit de grefier.

Deși, se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate în cazul în care cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată, în speță, Colegiul precizează că participanții la proces au fost înștiințați.

În această succesiune logică, Colegiul reliefa că instanța de apel a constatat neprezența participanților la proces, înștiințați legal, din înregistrarea audio a ședinței de judecată, care prevalează în caz de divergențe, însă nu este clară

modalitatea prin care instanța a constatat această circumstanță, or, un raport al grefierului în conformitate cu art. 198 alin. (1) Cod de procedură civilă privind prezența persoanelor citate, nu se distinge.

De altfel, dispozițiile de procedură privind judecarea cauzelor civile în primă instanță se aplică și în instanța de apel în măsura în care nu sânt contrare dispozițiilor prezentului capitol, dispoziție legală citată supra.

Având în vedere că nu poate fi exclusă ipoteza părții recurente precum că au fost prezenți înainte de ora fixată cu 15 minute, despre ce au anunțat și grefierul judecătorului raportor, însă nu au fost anunțați de către grefier despre examinarea cererii de apel depuse și respectiv examinarea cauzei în ordine de apel s-a realizat în lipsa acestora, se impune casarea deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare. Or, instanța de recurs este în imposibilitate de a verifica această împrejurare, în condițiile în care înregistrarea audio a ședinței de judecată nu redă modalitatea de verificare a prezenței participanților la proces de către instanță, însă doar constatarea neprezenței acestora, pornind de la lipsa raportului grefierului în acest sens.

Mai mult, grefierul are obligația de a verifica prezența persoanelor citate până la deschiderea ședinței de judecată.

Astfel, Colegiul reține că instanța de apel nu a garantat reclamantei posibilitatea de a fi prezentă în ședința de judecată în persoană și/sau prin intermediul avocatului, de a prezenta probe și alte date importante pentru soluționarea cauzei, precum și de a participa la dezbaterile judiciare, de a înainta obiecții și de a da explicații pe cazul dat, conform prevederilor art. 56 Cod de procedură civilă.

În acest sens, Colegiul accentuează că procesul echitabil presupune asigurarea, garantarea și respectarea principiilor contradictorialității, egalității armelor în proces. Or, dreptul la un proces echitabil, așa cum apare enunțat în cuprinsul art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, reprezintă o noțiune vastă, care înglobează garanții procedurale de care se bucură orice persoană în vederea valorificării drepturilor și libertăților sale.

Contradictorialitatea procedurii este esențială pentru respectarea exigențelor unui proces echitabil în materie civilă, or, se poate deduce că contradictorialitatea procedurii nu reprezintă decât un aspect particular al egalității armelor, egalitate care implică dreptul de a avea acces la dosar, de a fi prezent la propriul proces, administrarea echitabilă a probelor, etc. Având în vedere că o procedură contradictorie presupune dreptul părților de a disputa orice act, probă sau observație prezentate judecătorului și care pot influența decizia acestuia, este necesară asigurarea accesului la dosarul cauzei, dreptul părților de a fi prezente la propriul proces, dreptul acestora de a discuta/explica/combate poziția părții oponente.

Subsecvent Colegiul accentuează că prin examinarea cauzei în ordine de apel în lipsa apelantei și a avocatului acesteia, a fost încălcat și dreptul la apărare, garantat de art. 26 din Constituția RM, or, Zinaida Josan a fost asigurată cu avocat prin decizia Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, Oficiul teritorial Chișinău. De altfel, dreptul la apărare reprezintă principala garanție a unui proces echitabil, fără de care tranșarea litigiului în mod judicios nu ar fi posibilă. Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil,

în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice justițiabil are dreptul de a fi consiliat, apărat și reprezentat.

În consecință, a fost lipsită de posibilitatea de a prezenta înscrisuri care în opinia părții recurente justifică pretențiile înaintate și confirmă că pârâțul are venituri mult mai mari, inclusiv indică la dreptul de proprietate asupra unui mijloc de transport al pârâțului, transmis în locațiune. Or, aceste înscrisuri, avocatul recurentei a pretins că le-a obținut de la Agenția Servicii Publice și Primăria Șoltănești în rezultatul interpelărilor efectuate, după desemnarea sa în calitate de avocat al Zinaidei Josan, prin decizia Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, Oficiul teritorial Chișinău din 10 decembrie 2018 și urmau a fi prezentate în instanța de apel.

În atare circumstanțe, doar instanța de apel este în drept de a decide asupra admiterii/neadmiterii înscrisurilor în calitate de probe, în condițiile în care art. 372 alin. (1) Cod de procedură civilă stipulează că părțile și alți participanți la proces au dreptul să prezinte noi probe dacă acestea respectă prevederile art. 119¹ alin. (2), dacă acestea nu au fost reclamate de către prima instanță la cererea participanților la proces sau dacă au fost restituite în mod nejustificat de către prima instanță.

În conformitate cu art. 119¹ alin.(1), (2) Cod de procedură civilă, toate probele se prezintă, sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată, în faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, dacă legea nu prevede altfel. În cazul prezentării probelor contrar condițiilor prevăzute de lege, judecătorul dispune restituirea acestora printr-o încheiere protocolară. Proba care nu a fost prezentată în condițiile alin.(1) nu va mai putea fi administrată pe parcursul procesului decât în cazul în care: b) participantul a fost în imposibilitate de a prezenta proba în termen; c) administrarea probei nu duce la întreruperea ședinței.

Respectiv, la rejudecarea cauzei instanța de apel urmează a decide și asupra înscrisurilor pretinse cu titlu de probe, dacă acestea pot fi reținute sau nu la caz. Ulterior, dacă înscrisurile pretinse de partea reclamantă cu titlu de probe vor fi admise de către instanța de apel, în contextul prevederilor art. 130 alin. (1) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Concomitent Colegiul precizează că instanța de recurs nu este în drept de a aprecia înscrisurile prezentate cu titlu de probe, în condițiile în care în conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să verifice și circumstanțele cauzei în partea ce țin de argumentele invocate de recurentă, probele acesteia în raport cu pretențiile reclamantei, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil, conform art. 6§1 CEDO.

Coroborând circumstanțele ce preced, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art.442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Zinaida Josan și avocatul Dumitru Cazacu.

Se casează integral decizia din 14 mai 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Zinaida Josan împotriva lui Serghei Manolii cu privire la încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Galina Stratulat

Svetlana Filincova

Victor Burduh